

ÖĞRETMEN ADAYLARININ TOPLUMA HİZMET UYGULAMALARI DERSİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME*

Adnan KÜÇÜKOĞLU

Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, K.K.Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, adnank@atauni.edu.tr

Zehra Sedef KORKMAZ

Arş. Gör., Artvin Çoruh Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, sedefcoşkun@artvin.edu.tr

Erdoğan KÖSE

*Doç. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü,
ekose@mehmetakif.edu.tr*

Adnan TAŞGIN

Arş. Gör. Atatürk Üniversitesi, K.K.Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, atasgin@atauni.edu.tr

ÖZET

Bu araştırmanın amacı öğretmen adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları (THU) dersine ilişkin görüşlerini ortaya koyarak, onların bakış açısından uygulama sürecine ilişkin sorunları tespit etmek ve çözüm önerileri sunmaktır. Nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması deseninin benimsendiği bu çalışmada veriler bir devlet üniversitesinde ilgili dönemde THU dersini alan sınıf öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adaylarından elde edilmiştir. Araştırmanın bulguları öğretmen adaylarının genel olarak THU dersinin amaç ve içeriğini doğru algıladıklarını göstermektedir. Ayrıca araştırma öğretmen adaylarının THU dersinin kendilerine toplumsal duyarlılık, farkındalık ve sosyal sorumluluk bağlamında önemli kazanımlar sağladığını düşündüklerini de göstermiştir. Bununla birlikte öğretmen adayları dersin planlama, uygulama ve değerlendirilmesine ilişkin bir takım sorunlar yaşadığını da düşündükleri tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: THU, öğretmen adayları, toplumsal duyarlılık

AN ANALYSIS ON PRESERVICE TEACHERS' VIEWS ABOUT COMMUNITY SERVICE- LEARNING

ABSTRACT

This study is aimed to determine the views of preservice teachers about community service learning, to define the problems of practice process from the perspective of them and to submit a proposal for solving them. The data was obtained via case study, one of the qualitative research method, and from preservice teachers took CSL course in a public university. According to findings of the study it was understood that Preservice Teachers understood the objectives and content of the course. Moreover Preservice teachers stated that the course brought them in social sensitivity, social awareness and social responsibility. And some problems dealing with course planning, practicing, assessing and implementing process which Preservice teachers had were defined.

Keywords: CSL, preservice teachers, social sensitivity

* Bu çalışma 8-10 Eylül 2011 tarihleri arasında Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi tarafından düzenlenen 20. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sunulan bildiri üzerine geliştirilmiştir.

1. GİRİŞ

İnsan öğrenen, deneyim kazandığı ölçüde etkileşim düzeyi ve toplumsallaşma yeteneği gelişen bir varlıktır. Eğitim ise insanın bağımsız düşünme, sorgulama, araştırma yapma, eleştirel düşünme, bireyselleşme ve toplumsallaşma yeteneğini geliştirir. Eğitim günümüzde yalnızca yaşam için bir hazırlık değil, tartışmasız yaşam boyu süren ve onu tamamlayan bir süreç olarak kabul edilmektedir.

Topluma hizmet uygulamaları (THU) kavramı ilk olarak 1967 yılında iki eğitimci, Robert Sigmon ve William Ramsey tarafından günümüzdeki anlamıyla kullanılmıştır (Stanton vd., 1999). Günümüzde orijinali "Community Service-Learning" olarak bilinen ve dilimize "Hizmet Ederek Öğrenme" olarak çevrilen öğrenme öğretme yaklaşımı, eğitim fakültelerinin programlarında "Topluma Hizmet Uygulamaları" şeklinde yer almıştır.

THU eğitimi yurt dışında neredeyse okul öncesinden üniversiteye kadar her düzeyde uygulanmasına rağmen, bu kavramın kesin bir tanımı yapılamamıştır. Witmer ve Anderson (1994) THU'yu "okulda veya toplumda bir hizmet yapmak ve bu deneyim üzerinde aktif olarak düşünerek gerçekleştirilen öğrenme süreci" olarak tanımlamaktadır. Duckenfield ve Wright (1995) ise THU'yu, toplumsal hizmet deneyimleri ile akademik öğrenim, kişisel gelişim ve vatandaşlık bilinci arasında anlamlı bağlantılar kuran bir öğrenme öğretme yöntemi olarak tanımlamaktadırlar. Bu yeni yaklaşım her yaşta ve öğretim kademesinde yer verilebilecek bir öğrenme ve öğretme yaklaşımı olarak kabul edilmektedir (Küçüköğlü ve Coşkun, 2012).

THU, öğrencilerin akademik başarı bakımından gelişimlerinin yanı sıra, problem çözme becerilerini kazanmaları, sosyal sorumluluk duygusu ve vatandaşlık değerleri edinmeleri, özyeterliklerini geliştirmeleri ve toplumsal sorunlara ilişkin geniş bir farkındalık oluşturmaları yönünden de önemli katkılar sağlamaktadır (Calabrese and Schumer, 1986; Eyller and Giles, 1999). Melchior (1999) ve Shumer'in (1994) yapmış oldukları çalışmalarda THU ile öğrencilerin artan katılımları sayesinde öğrenme motivasyonlarının da arttığı belirlenmiştir.

Tarih sahnesinde kendine uzun zaman önce yer bulan ve önemi giderek artan THU, Türkiye'de ilk defa 2006 eğitim-öğretim yılında eğitim fakültelerinde uygulanan öğretim programlarına "Topluma Hizmet Uygulamaları" adı altında bir ders olarak girmiştir.

THU 1 saati teorik, 2 saati uygulamalı olmak üzere haftada toplam 3 saat ve 2 kredilik zorunlu bir derstir. Öğretmen adaylarının toplumsal sorunlara karşı daha duyarlı olmalarını ve sosyal sorumluluklar üstlenmelerini amaçlayan THU, "Hizmet Ederek Öğrenme" anlayışının Türkiye'de ki ilk örneği olarak kabul edilmektedir. Dersin

kur tanımında THU eğitim fakültelerinin 15 anabilim dalının 3. veya 4. sınıfında güz ya da bahar yarıyılında sürdürülen zorunlu bir ders olarak tanımlanmaktadır.

YÖK, THU dersinin içeriğini “*Topluma Hizmet Uygulamalarının önemi, toplumun güncel sorunlarını belirleme ve çözüm üretmeye yönelik projeler hazırlama, panel, konferans, kongre, sempozyum gibi bilimsel etkinliklere izleyici, konuşmacı ya da düzenleyici olarak katılma, sosyal sorumluluk çerçevesinde çeşitli projelerde gönüllü olarak yer alma, topluma hizmet çalışmalarının okullarda uygulanmasına yönelik temel bilgi ve becerilerin kazanılması*” şeklinde belirlemiştir (YÖK, 2011).

THU dersinin amaçları; öğretmen adaylarının toplumsal sorumluluk bilinçlerini geliştirmek, öğretmen adaylarının hizmet öncesinde toplumun sorunlarıyla ilgilenmelerini sağlamak, bu sorunlara çözüm arama ve belirlenen sorunlara çözüm fırsatı bulabilmelerini sağlamak, öğretmen adaylarının özgüvenlerini geliştirmek ve mesleki doyumlarını artırmak, öğretmen adaylarının toplumsal duyarlılık ve farkındalığını geliştirmek ve öğretmen adaylarının işbirliği, dayanışma, etkili iletişim ve öz değerlendirme becerilerini desteklemektir (Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, THU Yönergesi, 2009).

THU projelerinde tanımlanan etkinlikler, hedef kitlede içinde bulunduğu olumsuz veya yetersiz koşullara bakılmaksızın okumayı özendirici; bilimsel, eleştirel, yaratıcı düşünmeyi ve özgüveni destekleyici; hedef kitlede öğrenmeyi, araştırmayı, incelemeyi ve gelişmeyi güdüleyici olmalıdır. THU projelerinde tanımlanan etkinlikler, öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri kendi öğretim programlarında (öğretmenlik uygulamalarında) ve etkinliklerin yapılacağı hedef kitlenin bulunduğu kurumlarda önceden tanımlanmış ve programlarda yer alması planlanmış etkinliklerin dışında özgün etkinlikler olmalıdır. Topluma hizmet projeleri birçok etkinlikten oluşur. Her bir etkinlik proje tabanlı bir yaklaşımla tasarlanır. Öğretmen adayları, önermiş oldukları veya fakültelerce ilan edilen projelerdeki tanımlı etkinliklerden birinde görev almalıdır. Ayrıca, THU projelerinde ve bu projelerde yer alan etkinliklerde amaçlananlar, sergilenen tavır ve verilen mesajlar, Atatürk ilke ve devrimlerini koruyucu, bilim ve aklı rehber edinen, ulusal birlik ve bütünlüğünü destekleyici nitelikte olmalıdır (Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, THU Yönergesi, 2009).

THU dersinin değerlendirilmesi yapılırken öğrencinin bir dönem boyunca yaptığı çalışmalar öğretim elemanı tarafından, önceden belirlenen ölçütlere göre değerlendirilir ve öğrencinin alacağı notlar ara sınav ve yarıyıl sonu notu olarak takdir edilir. Mesela, öğrenci toplam 10 etkinlik yapacaksa bunun 4’ü ara sınav, 6’sı yarıyıl sonu notuna esas olmak üzere değerlendirilir. Etkinliklerin ara sınav ya da yarıyıl sonu sınav notuna yüzde kaç oranında etki edeceği de yine önceden ilan edilmelidir. Yüzdeler belirlenirken öğrencinin o faaliyet türünde ne kadar zaman ve emek harcadığı dikkate alınmalıdır (Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, THU Dersi Yönergesi, 2011).

Deneyimsel öğrenmeyi pratiğe dökmek için kullanılan yöntemlerden biri olan hizmet ederek öğrenme öğretmen eğitiminde THU dersi olarak karşımıza çıkmaktadır (Wurdinger ve Carlson, 2010). THU dersi

öğretmen adaylarının süreçte aktif olduğu, proje temelli bir derstir. THU dersi; planlama, uygulama, yansıtma ve değerlendirme süreci olmak üzere dört aşamada gerçekleşmektedir (SALLT, 2006).

THU'nun temel özelliği topluma hizmet ile sınıftaki öğretimi bütünleştirerek, öğretme ve öğrenme amaçlı olarak öğrencilerin çeşitli projelere katılımının sağlanmasıdır. Bu bağlamda THU dersinin; fakülte, öğrenci ve kurum arasındaki etkileşimle sürdürülmesi gerekmektedir. THU paydaşları; ders sürecini planlayan ve kontrol eden üniversite/fakülte, toplumsal hizmeti gerçekleştiren öğrenci ve hizmeti alan toplumsal kurumlar olarak sıralanmaktadır. Bu üç unsurun birlikte ve koordineli çalışması dersin amacına ulaşmasını sağlayacak temel dayanağı oluşturmaktadır (Saracaloğlu vd., 2012). THU'nun önemli bir paydaşı olan öğretmen adaylarından dersin yansıtma sürecinde uygulamaya ilişkin görüşlerinin alınmasının sürece ilişkin önemli ipuçları vereceği söylenebilir. Çünkü THU dersi kapsamında geliştirilen projeleri uygulayan kişiler öğretmen adaylarıdır. Bu bağlamda öğretmen adaylarının uygulama yapmadan önce ve uygulama yaptıktan sonra sürece ilişkin görüşleri alınarak THU dersinin var olan uygulamalara ve gelecekteki uygulamalara önemli katkılar sağlanabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada, THU dersi hakkında öğretmen adaylarının dersi almadan önce ve aldıktan sonraki görüşleri belirlenerek, önerilerde bulunulmuştur.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Öğretmen adaylarının THU dersi hakkındaki görüşlerinin incelendiği bu çalışmada nitel araştırma türlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışması desenlerinden ise bütüncül tek durum deseni benimsenmiştir. Bütüncül tek durum deseninin benimsenme nedeni ise tek bir analiz biriminin kullanılmasıdır.

Nitel araştırmalar, gözlem, görüşme ve doküman incelemesi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin doğal ortamda algıların ve olayların gerçekçi ve bütüncül olarak ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmalardır. Ayrıca nitel bir araştırma, kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön planda tutan araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 39). Nitel araştırma varsayımlarla ve bireyler veya grupların bir sosyal ya da insan sorununa atfettikleri anlamlara değinen ve araştırma problemlerinin incelenmesini içeren kuramsal çerçevelerin kullanımı ile başlar (Creswell, 2013: 44). Nitel araştırmalarda durum çalışması ise, bir olayın yoğun bir şekilde çalışılması ile ilgilidir (Glesne, 2012: 30). Durum çalışmasını diğer araştırma türlerinden ayrılan yönü ise "nasıl" ve "niçin" sorularını temel alan, araştırmacının kontrol edemediği bir olgu ya da olayı derinlemesine incelemesine olanak vermesidir. Durum çalışması desenlerinden bütüncül tek durum deseninde tek bir analiz birimi vardır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 277, 290). Bu araştırma kapsamında THU dersi bir analiz birimi olarak ele alınmıştır.

Araştırmada öğretmen adaylarının THU dersine ilişkin görüşlerini incelemek ve kendi ifadeleriyle açıklamalarını sağlamak amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden biri olan yarı yapılandırılmış ve yönlendirici olmayan görüşme tekniği kullanılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, bir devlet üniversitesinde ilgili dönemde THU dersini alan sınıf öğretmenliği programında öğrenim gören 60 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde THU dersini alma ölçütü kullanıldığı için ölçüt örnekleme yöntemi benimsenmiştir. Ölçüt örnekleme, örneklemin problemle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşturulmasıdır. Bu durumda örneklem için belirlenen ölçütü karşılayan birimler örnekleme alınır (Büyüköztürk vd., 2010).

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Esterberg (2002)'e göre, yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği (semi-structured interviews) herhangi bir konudaki detayları açıklarken veya teori oluştururken faydalıdır. Bu yaklaşımda görüşme, görüşmecinin basit fikirleri ile başlayıp, görüşülen kişinin cevapları ve değerlendirmeleri doğrultusunda şekil ve yapı değiştirebilir.

Veri toplama aracının oluşturulmasında ilk olarak çalışma grubu dışında THU dersini almış öğretmen adayları ile görüşme yapılmıştır. Toplanan bilgiler ve Toplama Hizmet Uygulamaları konusundaki ilgili literatürün incelenmesiyle görüşme formunun deneme formu hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme formunun, iç geçerliğini sağlamak için eğitim programları ve öğretim alanından 2, Türkçe eğitimi alanından ise 1 uzmana incelenmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Görüşme formu sorularının açık ve anlaşılabilirliğini kontrol etmek için bir grup öğretmen adayına ön uygulama yapılmış ve uygulama sonucunda görüşme formuna son şekli verilmiştir. Formda yer alan sorular şu şekildedir;

1. Topluma hizmet ne demektir?
2. THU dersinin amacı nedir?
3. THU dersinde gittiğiniz kurumlarda problemler yaşadınız mı?
4. THU dersi hakkında önceden bilginiz var mıydı?
5. THU dersi kapsamında ne tür etkinlikler yapacaksınız/yaptınız?
6. THU dersinde nasıl bir yöntem/yol izleyeceğinizi biliyor musunuz? / nasıl bir yöntem/ yol izlediniz?
7. THU dersinin ne tür katkılar sağlayacağını/sağladığını düşünüyorsunuz?
8. Size göre THU dersi için en uygun alanlar nelerdir?
9. THU dersinde seçme hakkı size verilirse hangi sivil toplum kuruluşlarına gitmek isterdiniz?
10. THU dersinin sonunda nasıl değerlendirileceğinizi biliyor musunuz?
11. THU için bundan sonraki uygulamalara önerileriniz var mı?
12. THU dersinin yalnızca eğitim fakültelerinde yer almasının nedeni nedir?

Öğretmen adaylarına yukarıda yer alan sorulardan 1, 5, 6, 7, 8, 9 ve 12. sorular hem uygulama öncesinde hem uygulama sonrasında sorulmuştur. 2, 4 ve 10. sorular sadece uygulama öncesinde; 3 ve 11. sorular ise sadece uygulama sonrasında sorulmuştur. Veriler öğretmen adaylarından izin alınarak ve ses kayıt cihazı kullanılarak toplanmıştır. Her bir görüşme yaklaşık 25 dakika sürmüştür.

Araştırmanın geçerliği toplanan verilerin ayrıntılı olarak tablollaştırılması ve araştırmacıların sonuçlara nasıl ulaştıklarının açıklanması ile sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın iç geçerliği, bulguların kendi içinde tutarlı olup olmamasının incelenmesi, daha önce araştırılan kuramsal çerçeve ile uyumlu olması, bulguların açıklanması, yorumlanması ve araştırmacıların elde ettikleri bulguların ve sonuçların gerçeği yansıtmadığını sürekli denetlemesi ile sağlanmıştır. Araştırmanın dış geçerliğinin sağlanmasında ise araştırma çalışma grubunun ve seçiminin, veri toplama aracının, veri analizinin ve bulguların nasıl düzenlendiğinin ayrıntılı bir şekilde açıklanması şeklinde bir sıra izlenmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Görüşme kayıtlarından elde edilen nitel veriler her öğrenci için ayrı olarak bilgisayar ortamına aktararak, betimsel analize tabi tutulmuştur. Elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Veriler görüşme sürecinde kullanılan sorular dikkate alınarak sunulmuştur. Betimsel analizde, verilerin, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabileceği (Yıldırım ve Şimşek, 2008) belirtilmektedir. Bu araştırmada da görüşmede kullanılan her bir görüşme sorusuna yönelik bulgular düzenlenmiş ve tartışılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analizin dört aşamasından faydalanılmıştır. Bunlar (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 224):

Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma: Bu aşamada araştırma sorularından, araştırmanın kavramsal çerçevesinden ve görüşmede yer alan boyutlardan yola çıkarak veri analizi için bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu çerçeveye göre verilerin hangi sorular altında düzenleneceği belirlenmiş ve her bir görüşme sorusu çerçevesinde veriler düzenlenmiştir. Bu çerçevenin oluşturulması ile veri kaybının azalması ve yanlış veri kaydının önlenmesi sağlanmıştır.

Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi: Bu aşamada ifade edilen tematik çerçeve her bir soru olarak ele alınmıştır. Bu aşamada daha önce oluşturulan çerçeveye göre elde edilen veriler okunmuş ve düzenlenmiştir. Ayrıca bu aşamada oluşturulan çerçeveye göre elenebilecek veriler elenmiştir.

Bulguların tanımlanması: Bu aşamada veriler kolay anlaşılır bir dille tanımlanmaya çalışılmış ve gereksiz tekrarlardan kaçınılmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca bütün sorulara ilişkin doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Bulguların yorumlanması: Bu aşamada tanımlanan bulguların açıklanması, ilişkilendirilmesi ve anlamlandırılması yapılmıştır. Bulgular ilgili literatür bulguları ve araştırmacılar tarafından yapılan yorumlarla tartışılmıştır.

Öğretmen adaylarının görüşlerine ilişkin doğrudan alıntılarda “Uygulama Öncesi -UÖ”, “Uygulama Sonrası-US”, “Öğretmen Adayı-ÖA” ve en sonda verilen sayı ise kaçınıcı öğretmen adayı olduğunu göstermektedir.

3. BULGULAR

Araştırma bulguları görüşme formunda yer alan sorular dikkate alınarak, her soruya ilişkin görüşler özet tablolar halinde sunulmuş ve her bir soru için uygulama öncesi ve sonrası olarak ifade edilmiştir. Ayrıca her tablonun altında ilgili soruya ilişkin doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Öğretmen adaylarının uygulama öncesi ve uygulama sonrasında “Topluma hizmet ne demektir?” sorusuna ilişkin görüşleri Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Topluma Hizmet Ne Demektir?

Uygulama Öncesi Görüşler	F	Uygulama Sonrası Görüşler	f
Toplumdaki sorunları bulup onlara proje üreterek çözüm aramak ve faydalı olmak	55	Toplumdaki sorunları bulup onlara proje üreterek çözüm aramak ve faydalı olmak	50
Sorunlara duyarlı ve bilinçli bir birey olmak	5	Sorunlara duyarlı ve bilinçli bir birey olmak	5
		Gönüllü uygulamalar	5
	Toplam 60		Toplam 60

Tablo 1 incelendiğinde öğretmen adaylarına uygulama öncesi ve uygulama sonrasında yöneltilen “Topluma hizmet ne demektir?” sorusuna 60 öğretmen adayından uygulama öncesinde 55’i uygulama sonrasında ise 50’si “Toplumdaki sorunları bulup onlara proje üreterek çözüm aramak ve faydalı olmak” şeklinde benzer görüş belirtmişlerdir. 5’er öğretmen adayı ise “Sorunlara duyarlı ve bilinçli bir birey olmak” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Öğretmen adayları kendilerine yöneltilen “Topluma hizmet ne demektir?” şeklindeki soruya ilişkin belirttikleri görüşlerden bazıları şu şekildedir: “*Topluma hizmet uygulamaları dersi kapsamında kendi ilimizdeki toplumsal problemlerle ilgili proje geliştirmek ve fayda sağlamak olarak düşünüyorum.*” (UÖ; ÖA1), “*...Her şeyden önde sorunlara karşı duyarlı olma bilinci kazanmak demektir.*” (UÖ; ÖA25), “*Topluma hizmet uygulamaları gönüllü uygulamalardır ve kimseye zorla yaptırılamaz.*” (US; ÖA12). Bu görüşler doğrultusunda öğretmen adayları uygulama öncesinde ve uygulama sonrasında topluma hizmetin anlamını, toplumsal sorunları projeler yardımıyla çözüme kavuşturmak olduğunu ifade etmişlerdir.

Öğretmen adaylarının uygulama öncesinde Topluma Hizmet Uygulamaları dersinin amacına ilişkin görüşleri Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. THU Dersinin Amacı Nedir?

Sadece Uygulama Öncesi Görüşler	f
Toplumsal sorunlara farkındalık sağlamak ve toplumu kalkındırmak	30
Bilinçli vatandaş olmak, sosyalleşmek, toplum sorunlarına duyarlı bireyler yetiştirmek	16

İnsanlar arası iletişim becerilerini geliştirmek (Üniversite- Halk)	8
Yardımsaver bireyler yetiştirmek	6
Toplam	60

Tablo 2'deki veriler incelendiğinde uygulama öncesinde yöneltilen "THU dersinin amacı nedir?" sorusuna öğretmen adaylarının yarısı (30) "Toplumsal sorunlara farkındalık sağlamak ve toplumu kalkındırmak" şeklinde görüş belirtmiştir. Diğer öğretmen adayları ise "Bilinçli vatandaş olmak, sosyalleşmek, toplum sorunlarına duyarlı bireyler yetiştirmek (16)", "İnsanlar arası iletişim becerilerini geliştirmek (8)" ve "Yardımsaver bireyler yetiştirmek (6)" şeklinde görüş belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının THU dersinin amacına ilişkin belirttikleri görüşlerden bazıları şu şekildedir: "Topluma hizmet uygulamalarının bence birçok amacı vardır, bunların arasında en önemlisinin toplumsal sorunlara öğretmen adayı olarak farkındalık sağlayabilmemiz olduğunu düşünüyorum." (UÖ; ÖA32), "Henüz uygulamaya başlamadık fakat yapılan teorik derslerden anladığım kadarıyla topluma hizmetin amacı toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmamızı sağlamaktır." (UÖ; ÖA43), "Bence topluma hizmet uygulamaları üniversite ve toplum arasındaki iletişimi artırmayı amaçlıyor." (UÖ; ÖA10) ve "Öğretmenlik yardımsaver olmayı gerektirdiği için bu derste yardımsaver bireyler olmamızı amaçlıyor bence..."(UÖ; ÖA27). Bu görüşler doğrultusunda öğretmen adayları uygulama öncesinde topluma hizmetin amacının genel olarak toplumsal sorunlara farkındalık sağlamak ve toplumu kalkındırmak olduğunu ifade etmişlerdir. Farklı görüş belirten öğretmen adaylarında, THU'nun genel amaçlarına yönelik görüş belirttikleri anlaşılmaktadır.

Öğretmen adaylarının THU dersinde uygulama yapılan kurumda yaşadıkları problemlere ilişkin görüşleri Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. THU Dersinde Gittiğiniz Kurumlarda Problemler Yaşadınız mı?

Sadece Uygulama Sonrası Görüşler	f
Problem yaşanmadı	27
Bilgi eksikliğinden doğan problemler	10
Paydaş kurum yetkililerinin ilgisizliği ve güvensizliği	10
Teknik Problemler (Fotokopi-Teknolojik imkanlar-Araç Sıkıntısı)	7
Yetkili kişilerle görüşememe	5
Zaman problemi	1
Toplam	60

Öğretmen adaylarına uygulama sonrası sorulan "THU dersinde gittiğiniz kurumlarda problemler yaşadınız mı?" sorusuna ilişkin veriler tablo 3'te incelendiğinde, öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu sorunla karşılaşmadığını belirtirken (27), sorunla karşılaşanların ise topluma hizmet uygulamaları ile ilgili bilgi eksikliğinden yakındıkları (10), kurumdaki kişilerin kendilerini istemedikleri ve güvenmedikleri (10), teknik

problemler yaşadıkları (7), yetkili kişilerle görüşemedikleri (5) ve zaman problemi (1) yaşadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarından bazıları THU dersinde gittikleri kurumlarda karşılaştıkları problemleri şu şekilde belirtmişlerdir: “Gittiğimiz kurumlara bu ders hakkında bilgi verilmediği için birkaç hafta sorun yaşadık, bizi istemediklerini hissettik.” (US; ÖA18), “İlk haftalar araç-gereçlerle ilgili problemler yaşadık.” (US; ÖA39) ve “Zaman az olduğu için planladığımız bazı etkinlikleri yapamadık.” (US; ÖA24). Herhangi bir sorunla karşılaşmadığını belirten öğretmen adayları da olmuştur (US; ÖA3). Bu görüşler doğrultusunda öğretmen adayları uygulama sonrasında THU dersinde bazı problemler yaşadıklarını, bunların çoğunlukla bilgi eksikliğinden ve paydaş kurum yetkililerinin ilgisizliği ve güvensizliğinden kaynaklandığını ifade etmişlerdir.

Öğretmen adaylarının THU dersi hakkında daha önce bilgilerinin olup olmadığına ilişkin görüşleri Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4. THU Dersi Hakkında Önceden Bilginiz Var mıydı?

Sadece Uygulama Öncesi Görüşler	f
Var	40
Yok	20
Toplam	60

Öğretmen adaylarına uygulama öncesinde sorulan “Topluma Hizmet Uygulamaları dersi hakkında önceden bilginiz var mıydı?” sorusuna ilişkin veriler tablo 4’te incelendiğinde 40 öğretmen adayının THU dersi hakkında önceden bilgilerinin olduğunu ve 20 öğretmen adayının ise önceden THU dersine ilişkin bilgisinin olmadığı görülmektedir. Öğretmen adaylarının büyük bir bölümün uygulama hakkında ön bilgilerinin olması uygulama açısından olumlu bir durum olarak düşünülebilir. THU dersi hakkında önceden bilgilerinin olup olmadığına yönelik yöneltilen soruya bazı öğretmen adayları şu şekilde görüş belirtmişlerdir; “Bu ders hakkında önceden bilgim yoktu.” (UÖ; ÖA15) ve “Üst sınıflar okulda bu ders kapsamında kitap toplamışlardı o yüzden bilgim vardı.” (UÖ; ÖA45). Bu görüşler doğrultusunda öğretmen adayları uygulama öncesinde THU dersi hakkında önceden fakülte yapılan etkinliklerden dolayı bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir.

Öğretmen adaylarının THU dersi kapsamında yapacakları/yapmış oldukları etkinliklere ilişkin görüşleri Tablo 5’te yer almaktadır.

Tablo 5. THU Dersi Kapsamında Ne Tür Etkinlikler Yapacaksınız/Yaptınız?

Uygulama Öncesi	F	Uygulama Sonrası	F
SHÇEK’nda etkinlikler	19	SHÇEK’nda etkinlikler	20
Ağaçlandırma çalışmaları	13	Çöp Toplama Etkinliği	10
Çöp Toplama Etkinliği	12	Mavi Kapak Kampanyası	10
YİBO’daki öğrencilerle sosyal etkinlikler	8	Ağaçlandırma çalışmaları	8

Yeşilay-Kızılay-İlkyardım hakkında bilgilendirme	4	YİBO'daki öğrencilerle sosyal etkinlikler	7
Mavi Kapak Kampanyası	4	Yeşilay-Kızılay-İlkyardım hakkında bilgilendirme	5
Toplam 60		Toplam 60	

Öğretmen adaylarına uygulama öncesi ve sonrasında yöneltilen “THU dersi kapsamında ne tür etkinlikler yapacaksınız/yaptınız?” şeklindeki soruya ilişkin veriler tablo 5’te incelendiğinde uygulama öncesinde 19 öğretmen adayı “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’nda (SHÇEK) etkinlikler” şeklinde görüş belirtirken, uygulama sonrasında ise 20 öğretmen adayının “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunda etkinlikler” şeklinde görüş belirttiği görülmektedir. Genel olarak öğretmen adaylarının ne tür etkinlikler yapacaklarına ilişkin görüşler tablodan incelendiğinde, uygulama öncesi ve sonrası benzer özellikler taşıdığı görülmektedir. Öğretmen adaylarının uygulama öncesinde THU dersi kapsamında ne tür etkinlikler yapacaklarına yönelik yöneltilen soruya ilişkin görüşlerinden bazıları şu şekildedir; “Sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme kurumuna gitmeyi planlıyoruz. Bence bu ders kapsamında en faydalı etkinlik bu olacaktır.” (UÖ; ÖA25) ve “... ilimizin belirli yerlerinde çöp toplama etkinliği yapmayı planlıyoruz.” (UÖ; ÖA17). Uygulama sonrası yapılan etkinliklere ilişkin bazı öğretmen adayları görüşleri şu şekildedir: “Yatılı bölge okullarındaki gençlerle sosyal etkinlikler yaptık onlar için bu etkinlikler çok faydalı oldu bizim içinde hem sosyalleşmek hem de öğretmenlik deneyimi açısından faydalı oldu.” (US; ÖA23) ve “Mavi kapak kampanyası ile engelleri ortadan kaldırmayı amaçlayarak dönem boyunca mavi kapak topladık.” (US; ÖA11). Bu görüşler doğrultusunda öğretmen adaylarının uygulama öncesinde ve uygulama sonrasında THU dersi kapsamında yapmayı planladıkları ve uyguladıkları projelerin çoğunlukla SHÇEK’nde etkinlikler olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda öğretmen adayları uygulama öncesinde dersin amacına uygun etkinlikler yapmayı düşündükleri ve uygulama sonrasında da düşündükleri etkinlikleri eyleme dönüştürdükleri görülmüştür.

Öğretmen adaylarının THU dersinde nasıl bir yöntem-yol izleyeceklerine ilişkin görüşleri Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6. THU dersinde nasıl bir yöntem/yol izleyeceğinizi biliyor musunuz? / Nasıl bir yöntem/ yol izlediniz?

Uygulama Öncesi	F	Uygulama Sonrası	F
Biliyorum- Dönem Planı	55	Dönem Planını Uygulama	60
Bilmiyorum	5		
Toplam 60		Toplam 60	

Tablo 6’da öğretmen adaylarının “THU dersinde nasıl bir yöntem/yol izleyeceğinizi biliyor musunuz/ nasıl bir yöntem/yol izlediniz?” şeklindeki soruya ilişkin uygulama öncesi görüşleri incelendiğinde 55 öğretmen adayının “Biliyorum- Dönem Planı” şeklinde görüş belirttiği, uygulama sonrasında ilişkin görüşler incelendiğinde ise öğretmen adaylarının tamamı “Dönem Planını Uygulama” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu bulgu topluma hizmet uygulamaları dersinin amacına uygun olarak gerçekleştiğine yönelik ipuçları vermektedir. Öğretmen

adaylarına THU dersinde nasıl bir yöntem izleneceğine/izlendiğine yönelik yöneltilen soruya ilişkin görüşlerden bazıları şu şekildedir: “Henüz uygulamaya başlamadık ama dersin tanımı bize yapıldı o yüzden nasıl bir yol izleyeceğimizi biliyorum. İlk önce projemizin amacını belirleyeceğiz ve bu plan dâhilinde projemizi gerçekleştireceğiz.” (UÖ; ÖA9) ve “Henüz bilmiyorum.” (UÖ; ÖA29) ve “Ders boyunca şöyle bir yol izledik: Grup arkadaşlarımız ve danışman hocamızla beraber uygulamak istediğimiz projenin amacını belirledik. Daha sonra projeyi hayata geçirmek için faaliyetler yaptık izin işlemini hallettikten sonra projeyi uyguladık.” (US; ÖA36). Bu görüşler doğrultusunda öğretmen adayları uygulama öncesinde ve uygulama sonrasında çoğunlukla THU dersinde belirli bir plan dahilinde hareket ettiklerini ifade etmişlerdir.

Öğretmen adaylarının THU dersinin katkılarına ilişkin görüşler Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7. THU Dersinin Ne Tür Katkılar Sağlayacağını/Sağladığını Düşünüyorsunuz?

Uygulama Öncesi	F	Uygulama Sonrası	F
Toplumsal Farkındalık-Bilinçlenmek	33	Toplumsal Farkındalık-Bilinçlenmek	28
Yardımlaşmayı öğrenme	14	Yardımlaşmayı öğrenme	12
Sosyalleşmek	5	İşbirliği	7
Etkili İletişim Becerileri	4	Etkili İletişim Becerileri	5
Hoşgörü ve Dayanışma	2	Hoşgörü ve Dayanışma	4
Sabır	1	Sosyalleşmek	4
İşbirliği	1		
	Toplam 60		Toplam 60

Tablo 7’de “THU dersinin ne tür katkılar sağlayacağını/sağladığını düşünüyorsunuz?” şeklindeki soruya ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri incelendiğinde “Toplumsal Farkındalık ve Bilinçlenmek” konusunda uygulama öncesinde 33 öğretmen adayı, uygulama sonrasında ise 28 öğretmen adayı katkı sağladığını belirtmiştir. Diğer konularda da katkı sağlayacağına yönelik öğretmen adaylarının uygulama öncesi ve sonrası görüşleri incelendiğinde benzerlikler gösterdiği anlaşılmaktadır. Öğretmen adaylarından bazılarının THU dersinin sağlayacağı ve sağladığı yararları ilişkin görüşleri şu şekildedir: “Bu dersin bana birçok katkı getireceğini düşünüyorum. Adından çıkarım yapınca en çok toplumsal konular hakkında bilgi sahibi olacağımı düşünüyorum.” (UÖ; ÖA19), “Grupla beraber dersi yürüteceğimizi düşününce hem projemizi uygularken arkadaşlarımızla işbirliğini öğreneceğimi hem de yardımlaşmayı öğreneceğimi düşünüyorum.” (UÖ; ÖA48), “...Yardım etmenin ne kadar güzel bir duygu olduğunu öğrendim.” (US; ÖA19) ve “Bazen ben de elimdeki çöpü farkında olmadan yere atıyorum. Anladım ki çevremize dikkat etmezsek dünya yaşanmaz bir hal alacak. Çöpleri tek tek toplayınca bu konu da ciddi anlamda bilinçlendim. Bundan sonra hem ben çok dikkat edeceğim hem de etrafımdaki kişilere çöp atmamalarını söyleyeceğim.” (US; ÖA32). Bu görüşler doğrultusunda öğretmen adayları uygulama öncesinde ve uygulama sonrasında çoğunlukla THU dersinin toplumsal farkındalık ve bilinçlendirmeye yönelik bir katkısı olduğunu belirtmişlerdir.

Öğretmen adaylarının THU'ya en uygun uygulama alanına ilişkin görüşleri Tablo 8'de yer almaktadır.

Tablo 8. Size Göre THU için En Uygun Alanlar Nelerdir?

Uygulama Öncesi	F	Uygulama Sonrası	f
Okullar (YİBO)	15	SHÇEK	25
SHÇEK	13	Okullar (YİBO)	12
Toplu Yaşam Alanları (Çevre Kirliliği)	11	Toplumu ilgilendiren tüm konular	7
Hastaneler	10	Hastaneler	6
Huzurevi	4	Huzurevi	5
Ağaçsız Araziler	4	Toplu Yaşam Alanları (Çevre Kirliliği)	5
Sivil Toplum Kuruluşları	3		
	Toplam 60		Toplam 60

Öğretmen adayları "Size göre THU için en uygun alanlar ve problemler durumları nelerdir?" şeklindeki soruya ilişkin uygulama öncesi ve sonrası görüşleri tablo 8'de incelendiğinde uygulama öncesinde 15 öğretmen adayının "Okullar (YİBO)" şeklinde görüş belirttiği, uygulama sonrasında ise 25 öğretmen adayının "SHÇEK (Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu)" şeklinde görüş belirttiği görülmektedir. Ayrıca öğretmen adaylarının hem uygulama öncesi hem de uygulama sonrasında benzer problem durumları ve uygulamaya yerlerine ilişkin görüş belirttikleri anlaşılmaktadır. THU için en uygun alanların nereler olduğuna ilişkin yöneltilen soruya ilişkin öğretmen adaylarından bazılarının görüşleri şu şekildedir: "*Bence topluma hizmet uygulamaları dersi için en uygun alanlar okullardır. Birçok köy okulunda ve yatılı bölge okullarında öğrencilerin kırtasiye malzemelerine, kitaplara ve her şeyden daha önemlisi ilgiye ve alakaya ihtiyaçları var.*" (UÖ; ÖA48), "*Çocuk yuvaları bence bu ders için biçilmiş kaftandır.*" (UÖ; ÖA14), "*Topluma hizmet için en uygun bu ya da şu diyemem bence toplumu ilgilendiren her konu uygundur. Sadece çocuk yuvası, çevre kirliliği ya da okullara gitmek yetmez daha birçok alan uygundur. Örneğin kadına yönelik şiddetle ilgili bir şeyler yapabiliriz.*" (US; ÖA7) ve "*Artvin'de huzur evi yok ama bence huzur evleri bu ders için çok uygundur. Çünkü belki de hiç akrabaları, tanıdıkları olmayan yaşlı amcalar ve teyzeler var oralarda. Gidip sadece ellerini bile öpsek kim bilir ne kadar sevinirlerdi.*" (US; ÖA32). Bu görüşlerden öğretmen adaylarının genel olarak THU dersi için en uygun alan olarak okullar ve SHÇEK olduğunu belirttikleri anlaşılmaktadır. Öğretmen adaylarının ders için belirttikleri diğer alanların da dikkate alınarak projeler geliştirilmesinin önemli olduğu söylenebilir.

Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersinde seçme hakları olsaydı hangi sivil toplum kuruluşlarına gitmek istediklerine ilişkin görüşleri Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 9. THU Dersinde Seçme Hakkı Size Verilirse Hangi Sivil Toplum Kuruluşlarına Gitmek İsterdiniz?

Uygulama Öncesi	F	Uygulama Sonrası	f
SHÇEK	24	SHÇEK	35

Tema	8	Tema	5
Kızılay	8	Kızılay	5
Okullar	8	Okullar	5
Huzurevi	6	Huzurevi	5
Hastaneler	4	Hastaneler	3
LÖSEV	1	Yeşilay	2
Akut	1		
Toplam	60	Toplam	60

Tablo 9’da öğretmen adaylarına yöneltilen “THU dersinde seçme hakkı size verilirse hangi sivil toplum kuruluşlarına gitmek isterdiniz?” şeklindeki soruya ilişkin uygulama öncesi ve sonrası veriler incelendiğinde öğretmen adaylarının benzer cevaplar verdikleri anlaşılmaktadır. Uygulama öncesinde 24, uygulama sonrasında ise 35 öğretmen adayının “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu” şeklinde görüş belirttikleri görülmektedir. Diğer öğretmen adayları da hem uygulama öncesi hemde uygulama sonrasında “tema, kızılay, okullar, huzurevi ve hastaneler” de uygulama yapılması yönünde görüş belirtmişlerdir. Her öğretmen adayının belirttiği ortak neden ise faydalı olmak ve sevgiye muhtaç insanlarla beraber olmak içindir. THU dersinde seçme şansı verilseydi hangi kurumlara gideceklerine yönelik yöneltilen soruya ilişkin öğretmen adaylarının belirttikleri görüşlerden bazıları şu şekildedir: “Kesinlikle çocuk yuvasına giderdim. Çünkü o çocukların bize ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.” (UÖ; ÖA6), “Kızılay ile işbirliği yaparak kan bağış kampanyası yaptım.” (UÖ; ÖA24), “Hastanelerin çocuk servilerinde yatan çocuk hastaları ziyarete gidip onlarla sosyal faaliyetler yapmak isterdim.” (US; ÖA33) ve “Öğretmen olacağımız için ben okullara gitmek isterdim. Okullarda bu ders kapsamında birçok etkinlik yapılabilir köy okulları, yatılı bölge okulları ya da merkezdeki okullarda bile yardımcı olabileceğimiz birçok konu var.” (US; ÖA37). Bu bağlamda öğretmen adaylarının uygulama öncesinde ve uygulama sonrasında THU dersinde seçme hakkı onlara verilirse çoğunlukla SHÇEK’e gitmek istedikleri ve diğer belirttikleri kurumlarda da sorunların olduğunu ve bu ders kapsamında ilgili kurumlarda da uygulama yapılabileceği yönünde görüş belirttikleri anlaşılmaktadır.

Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamalarının değerlendirmesine ilişkin görüşler Tablo 10’da yer almaktadır.

Tablo 10. THU Dersinin Sonunda Nasıl Değerlendirileceğinizi Biliyor Musunuz?

Sadece Uygulama Öncesi Görüşler	f
Projelerin amacına ulaşım ulaşmama durumuna göre	16
Bilgim yok- Fikrim yok.	12
Süreç ve sonuç birlikte	10
Süreç içinde sürekli gözlem yapılarak	10

Proje sonucuna göre	7
Gönüllülük göz önünde bulundurularak	5
Toplam	60

Öğretmen adaylarına uygulama öncesi yöneltilen “THU dersinin sonunda nasıl değerlendirileceğinizi biliyor musunuz?” şeklindeki soruya ilişkin veriler tablo 10’da incelendiğinde, 16 öğretmen adayının “Projelerin amacına ulaşip ulaşmama durumuna göre değerlendirilmelidir” şeklinde görüş belirttikleri, 12 öğretmen adayının “Bilgim yok- Fikrim yok” , 10 öğretmen adayının “Süreç ve sonuç birlikte değerlendirilmelidir”, 10 öğretmen adayının da “Süreç içinde sürekli gözlem yapılarak değerlendirme yapılmalıdır” şeklinde görüş belirttikleri görülmektedir. Geriye kalan öğretmen adaylarının 7’si “Proje sonucuna göre değerlendirilmelidir” ve 5’i de “Gönüllülük göz önünde bulundurulmalıdır. Buna göre değerlendirme yapılmalıdır” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının bir bölümü (12) derse ilişkin değerlendirme hakkında fikir sahibi olmadığını belirtmesi süreç hakkında çok fazla bilgi sahibi olmadıkları şeklinde yorumlanabilir. THU dersinin değerlendirmesine yönelik yöneltilen soruya ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerinden bazıları şu şekildedir: “Bilmiyorum ama bence uygulanan projeye göre değerlendirilmeli yani tam olarak uygulayabildik mi ve sonuçları nasıl oldu diye.” (UÖ; ÖA11), “Aslında hiçbir bilgim yok, merak ediyorum.” (UÖ; ÖA2) ve “Bence uygulamalı bir ders olduğu için süreçte hocamız bizi gözlemlemeli ve ona göre değerlendirmelidir. Çünkü grupta bir uygulama yapacağız ve herkesin aynı oranda ilgili olacağını sanmıyorum.” (UÖ; ÖA46) şeklindedir. Bu görüşler doğrultusunda öğretmen adayları uygulama öncesinde çoğunlukla THU dersinin projelerin amacına ulaşip ulaşmama durumuna göre değerlendirilmesi gerektiğini ve sürecin sürekli gözlenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Öğretmen adaylarının THU’ya ilişkin önerileri Tablo 11’de yer almaktadır.

Tablo 11. THU İçin Bundan Sonraki Uygulamalara Önerileriniz Var mı?

Sadece Uygulama Sonrası Görüşler	F
Önerim yok	16
Toplumun ihtiyaçlı kısımları seçilmeli	12
Öğrenciler daha ayrıntılı bilgilendirilmeli	10
Öğretim elemanları daha fazla rehber olmalı	7
İnsanlarla ilgili konular seçilmeli	5
Ekonomik ve manevi destek artırılmalı	2
Ülke çapında projeler geliştirilmeli	2
Proje zamanı artırılmalı	2
İşbirliği gerektiren hizmetler öncelikli olmalı	1
Bireysel farklılıklar dikkate alınmalı	1
İstekler göz önünde bulundurulmalı	1

Uygulamaların amacına ulaştığına emin olunmalı	1
Toplam	60

Öğretmen adaylarına uygulama sonrası yöneltilen “THU için bundan sonraki uygulamalara önerileriniz var mı?” şeklindeki soruya ilişkin veriler tablo 11’de incelendiğinde 16 öğretmen adayının “Önerim Yok.”, 12 öğretmen adayının “Toplumun ihtiyaçlı kısımları seçilmeli” , 10 öğretmen adayının “Öğrenciler daha ayrıntılı bilgilendirilmeli”; 7 öğretmen adayının “Üniversite hocaları da aktif olmalı”; 5 öğretmen adayının “İnsanlarla ilgili konular seçilmeli”; 2 öğretmen adayının “Ekonomik ve manevi destek artırılmalı”; 2 öğretmen adayının “Ülke çapında projeler geliştirilmeli”; 2 öğretmen adayının da “Proje zamanı artırılmalı “ şeklinde görüş belirttikleri görülmektedir. Geriye kalan öğretmen adaylarının 1’i “İşbirliği gerektiren hizmetler”; 1’i “Bireysel farklılıklar dikkate alınmalı.” ; 1’i “İstekler göz önünde bulundurulmalı” derken 1’i de “Uygulamaların amacına ulaştığına emin olunmalı” şeklinde görüş belirtmiştir. Öğretmen adaylarının THU ile ilgili sonraki uygulamalara yönelik önerilerinden bazıları şöyledir; “Benim şöyle bir önerim olacak aslında ilk derste dersin amacı açıklanmıştı ama bazı arkadaşlarımız o hafta gelmediğinden ders hakkında fazla bilgileri yoktu ve çok fazla katkı sağlayamadılar bu yüzden öğrenciler her aşamada bilgilendirilmelidir.” (US; ÖA15), “Benim önerim yok.” (US; ÖA29), “Bazı grupların danışman hocaları onlarla beraber etkinliklere katıldı ve süreçte her zaman onlarla birlikteydi ama bazı gruplarda hocalar fazla ilgilenmedi ve birçok aksaklık oldu bu yüzden hocalar daha fazla rehber olmalıdırlar.” (US; ÖA40) ve “Projeler seçilirken en fazla ihtiyaç duyulan konuların seçimine dikkat edilmeli bu yüzden yaşadığımız ili ve çevremizi daha iyi tanımamız gerekmektedir.” (US; ÖA58). Bu görüşler doğrultusunda öğretmen adayları uygulama sonrasında THU dersine yönelik önerilerinde çoğunlukla toplumun ihtiyaçlı kısımlarının seçilmeli ve öğrencilerin süreç hakkında daha fazla bilgilendirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Öğretmen adaylarının THU dersinin sadece eğitim fakültelerinde yer almasının nedenine ilişkin görüşleri Tablo 12’de yer almaktadır.

Tablo12. THU Dersinin Yalnızca Eğitim Fakültelerinde Yer Almasının Nedeni Nedir?

Uygulama Öncesi	F	Uygulama Sonrası	f
Öğretmenler çocukları yetiştiren kişiler oldukları için	26	Öğretmenler çocukları yetiştiren kişiler oldukları için	32
Öğretmenlik mesleği toplumla iç içe olduğu için	15	Öğretmenlik mesleği toplumla iç içe olduğu için	20
Öğretmenin halkı bilinçlendirme misyonu olduğu için	13	Öğretmenin halkı bilinçlendirme misyonu olduğu için	6
Bilgim yok	6	Bilgim yok	2
Toplam	60	Toplam	60

Tablo 12’de öğretmen adaylarına uygulama öncesinde ve sonrasında yöneltilen “THU dersinin yalnızca eğitim fakültelerinde yer almasının nedeni ne olabilir?” şeklindeki soruya ilişkin veriler incelendiğinde uygulama öncesinde 26 öğretmen adayının, uygulama sonrasında ise 32 öğretmen adayının “Öğretmenlerin çocukları yetiştiren kişiler olduğu için” şeklinde görüş belirttikleri dikkati çekmektedir. Bunun yanında diğer öğretmen adayları, öğretmenlerin toplumla iç içe oldukları ve toplumu bilinçlendirme misyonuna sahip olmalarından dolayı THU dersinin sadece eğitim fakültelerinde yer aldığını belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının THU dersinin yalnızca eğitim fakültelerinde yer almasının nedeni olarak belirttikleri görüşlerden bazıları şu şekildedir: “Topluma hizmet uygulamaları dersinin sadece eğitim fakültelerinde yer almasının sebebi bence bizler öğretmen olacağımız için ve çocukları yetiştireceğimiz için topluma rehber kişiler olmamız gerekiyor.” (UÖ; ÖA21), “Öğretmenlik mesleği topluma mal olmuş bir meslektir ve öğretmenler her zaman toplumun güncel sorunları bilmesi gerekir en azından bu özelliği öğretebilmek için bu ders eğitim fakültelerindedir.”(UÖ; ÖA37), “Yaptığımız uygulamalarda da gördük ki öğretmenlik çok ciddi ve çok yönlü bir meslek, hem çocuklar bizim elimizden çıkıyor hem de öğretmen olduğumuz köyde, ilçede, il merkezindeki kişiler bizden çok şey bekliyor. Bu yüzden bu dersi alıyoruz. Yani topluma hizmet etmeyi öğreniyoruz.”(US; ÖA55) ve “Tüm öğretmenlerin toplumla iç içe olması ve toplumun sorunlarına karşı an azından duyarlı olması gerekiyor. Bu ders bize bir bakış açısı ve duyarlılık kazandırdı, sebebi bu olabilir.”(US; ÖS26). Bu görüşler doğrultusunda öğretmen adayları uygulama öncesinde ve uygulama sonrasında THU dersinin yalnızca eğitim fakültelerinde yer almasının sebebi olarak öğretmenlerin çocukları yetiştiren kişiler olması, öğretmenlik mesleğinin topluma iç içe olması ve toplumu bilinçlendirme misyonu bulunması şeklinde ifade etmişlerdir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada, öğretmen adaylarının THU dersini almadan önce ve aldıktan sonra derse ilişkin görüşlerini incelemek ve önerilerde bulunmak amaçlanmıştır. THU dersi öncesinde ve sonrasında öğretmen adaylarına yöneltilen sorulara ilişkin görüşlerin analizi ile elde edilen temel sonuçlar topluma hizmet uygulamalarının temel aşamaları olan planlama, uygulama, yansıtma ve değerlendirme süreçleri doğrultusunda şöyle özetlenebilir:

THU dersinin planlama sürecinde öğretmen adaylarına topluma hizmet uygulamaları dersinin nasıl uygulanacağı hakkında bilgilendirmeler yapılmalıdır. Dersin planlama sürecin ilişkin öğretmen adaylarının topluma hizmetin ne anlama geldiğine ilişkin belirttikleri görüşlerde, öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu uygulama öncesi (55) ve uygulama sonrasında (50) “toplumdaki sorunları bulup onlara proje üreterek çözüm aramak ve faydalı olmak” olarak ifade ettikleri görülmektedir. Bu sonuç öğretmen adaylarının THU dersinin anlamını genel olarak ifade edebildikleri ve dersin planlama sürecinin doğru bir şekilde yapıldığına işaret etmektedir. Bu sonuç, Tuncel vd.’nin (2011) sosyal bilgiler dersi öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersine ilişkin görüşlerini inceledikleri araştırmada öğretmen adaylarının topluma hizmet kavramına ilişkin “toplumun eksikliklerini görmek, anlamak ve onlara dair çözüm bulmak, toplumdaki herhangi bir olay ya da duruma karşı duyarlı olarak ihtiyaç duyulan hizmeti sunabilmek” şeklindeki görüşleri ile de paralellik göstermektedir. Ayrıca YÖK (2011)’ün

topluma hizmet uygulamalarının önemine ilişkin olarak, toplumun güncel sorunlarını belirleme ve çözüm üretmeye yönelik projeler hazırlama, panel, konferans, kongre, sempozyum gibi bilimsel etkinliklere izleyici, konuşmacı ya da düzenleyici olarak katılma, sosyal sorumluluk çerçevesinde çeşitli projelerde gönüllü olarak yer alma, topluma hizmet çalışmalarının okullarda uygulanmasına yönelik temel bilgi ve becerilerin kazanılması yönündeki açıklamaları da bu sonucu destekler niteliktedir. Ayrıca Tanrıseven ve Yanpar-Yelken'in (2011) yapmış oldukları araştırmada, öğretmen adaylarının büyük bir bölümünün, dersin toplumsal sorunlara çözüm üretme imkânı sağladığı, topluma hizmet uygulamalarına yönelik proje geliştirme becerilerini artırdığı, planlama becerisini geliştirdiği ve proje uygulama becerilerini geliştirdiği yönündeki görüşlere çoğunlukla katıldıkları sonucuna ulaşmışlardır.

30 öğretmen adayı THU dersinin amacını "toplumsal sorunlara farkındalık sağlamak ve toplumu kalkındırmak" olarak belirtmişlerdir. Bu sonuç öğretmen adaylarının THU dersinin amaç ve içeriğini doğru bir şekilde anladıkları ve planlama sürecinin uygun bir şekilde yapıldığı yönünde bilgi vermektedir. Çetin ve Sönmez'in (2009) yaptıkları araştırma sonucunda da öğretmen adayları dersin amaç ve içeriğini kapsayan konularda olumlu görüş belirtmişlerdir. Benzer bir sonuca, Tuncel vd.'nin (2011) yapmış oldukları araştırmada rastlanmıştır. İlgili araştırmada öğretmen adayları THU dersinin amacını, "öğretmen adaylarını bilinçlendirmek, topluma karşı duyarlı bireyler olmalarını sağlamaktır", "öğretmen adaylarına toplum bilinci ve duyarlılığı kazandırmaktır" ve "öğretmen adaylarına yardımlaşma ve dayanışma duygusunu aşılama, üretken bir toplum oluşturma, öğretmenlerin topluma daha duyarlı olmasını sağlamak, grup bilincini geliştirmek" şeklinde ifade etmişlerdir. THU deneyimi yaşayan öğrencilerin daha çok sorumluluk alarak sosyal konulara daha aktif katılma konusunda istekli oldukları ve toplumsal bir farkındalık yaratabileceklerine ilişkin bir düşünce geliştirdikleri de belirtilmektedir (Melchior, 1999; O'Bannon, 1999).

Öğretmen adaylarının THU dersindeki uygulamalarda karşılaştıkları sorunlara ilişkin belirttikleri görüşlerde, 27 öğretmen adayı topluma hizmet uygulamaları dersinde uygulama yapılan kurumda herhangi bir problemle karşılaşmadığını belirtmiştir. Diğer öğretmen adayları ise bilgi eksikliğinden, teknik problemlerden, zaman açısından ve uygulama okulundaki ilgililerden kaynaklanan bazı sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Dersin uygulama sürecinde öğretmen adaylarının yaşamış oldukları problemlere ilişkin literatürde benzer sonuçlara da rastlanmıştır (Özdemir ve Tokcan, 2010; Uğurlu ve Kıral, 2012). İlgili çalışmalarda öğretmen adayları teknolojik imkânların yetersizliğine ve uygulama okulundaki sıkıntılara ve izin problemlerine değinmişlerdir. Yılmaz (2011) da topluma hizmet uygulamaları dersine yönelik yapmış olduğu araştırmada, öğretmen adaylarının uygulama yapılan kurumların seçiminde bazı sorunlar yaşadığına yönelik sonuç elde etmiştir. Bu durumun da uygulama esaslarının belirlenmemesinden kaynaklandığının altı çizilmiştir. Fritz'de (2002) topluma hizmet uygulamalarında ulaşım gibi konularda öğrencilerin beklentilerinin karşılanması gerektiğini belirtmiştir.

Dersin uygulama süreci hakkında öğretmen adaylarının büyük bir bölümü (40) topluma hizmet uygulamaları dersine ilişkin uygulama öncesinde bilgilerinin olduğunu belirtmiştir. Öğretmen adayları bilgi kaynaklarını da bir

üst sınıftaki arkadaşları olarak belirtmişlerdir. Bu sonuçtan hareketle, topluma hizmet uygulamalarının fakülteadaki farkındalığının yüksek olduğu yorumu yapılabilir.

Öğretmen adaylarının planlama sürecinde yapmayı düşündükleri etkinlikleri uygulama sürecinde hayata geçirip geçiremediklerine yönelik görüşlerinde, topluma hizmet uygulamaları dersi kapsamında farkındalık yaratacak etkinlikler yapmayı planladıkları ve bu planlarını da gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmen adaylarının tamamı derse ilişkin izleyecekleri yöntemlerin de farkında olduklarını belirtmişlerdir. Bu sonuç doğrultusunda THU dersinin planlama sürecinde belirlenen etkinliklerinin bir bütünlük halinde ve plan dâhilinde uygulama sürecinde yürütüldüğü anlaşılmaktadır.

THU dersinin uygulama sürecinden sonra yansıtma sürecinde öğretmen adaylarının THU dersinin katkıları ve önerileri incelenmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda yansıtma sürecinde öğretmen adayları THU dersi kapsamında yaptıkları etkinliklerin toplumsal farkındalık, yardımlaşma, işbirliği, etkili iletişim becerileri, hoşgörü ve dayanışma ve sosyalleşme gibi konularda birçok katkı sağladığını belirtmişlerdir. Bu bulgudan THU dersinin öğretmen adaylarına olumlu katkılar sağladığı anlaşılmaktadır. Bu sonuç literatürdeki araştırma sonuçlarıyla da paralellik göstermektedir (Acer vd., 2012; Akkocaoğlu vd., 2010; Ayvacı ve Akyıldız, 2009; Balciüniéné and Mazeikienė, 2008; Conway vd., 2009; Eyley and Giles, 1999; Küçüköğlü ve Kaya, 2009; Moely vd., 2002). İlgili araştırmalarda öğrencilerin duyuşsal, akademik, toplumsal, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili olumlu tutumlar elde ettikleri, kişiler arası problem çözme ve iletişim becerilerini kazandıkları ve toplumsal farkındalıklarının arttığı belirtilmiştir. Ayrıca Simons ve Cleary (2006) ile Bender ve Jordaan (2007) THU dersinin öğrencilerin akademik öğrenmelerine, kişisel ve sosyal özelliklerine olumlu katkılar sağladığını; Chambers ve Lavery (2012) ile Vogelgesang ve Astin (2000) liderlik becerilerini geliştirdiğini; Sullivan (1991) ise iletişim becerilerini geliştirdiğini belirtmiştir.

Öğretmen adaylarının planlama sürecinde ve yansıtma sürecinde THU dersi için en uygun alanın hangisi olduğuna ilişkin görüşlerin de, dersin amacına en uygun alanın uygulama öncesinde “Okullar (YİBO) (15)” olduğunu, uygulama sonrasında ise “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (25)” olduğunu belirtmişlerdir. Bu değişimin sebebi, öğretmen adaylarının uygulama yaptıkları kurumu daha yakından tanıma fırsatı bulmaları olabilir. Ayrıca kendilerine seçme hakkı verilseydi öğretmen adaylarının uygulama öncesinde (24) ve uygulama sonrasında (35) SHÇEK yönünde görüş belirtmeleri ilgili kurumun dersin amacına uygun bir kurum olduğuna işaret etmektedir.

THU dersinin değerlendirme sürecinin nasıl olması gerektiğine ilişkin görüşlerde, öğretmen adayları uygulama öncesinde topluma hizmet uygulamaları kapsamında yapılacak olan etkinliklere ilişkin değerlendirmelerin projelerin amacına ulaşıp ulaşılmadığına göre yapılacağı gibi, süreç ve sonucun birlikte ele alınması gerektiğini de belirtmişlerdir. Özdemir ve Tokcan (2010) yapmış oldukları araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının büyük bir bölümü, topluma hizmet uygulamaları dersinde yapılan değerlendirmenin objektif ve adil olduğunu

belirtmişlerdir. Ayrıca ilgili araştırmada öğretmen adayları kendilerinden kaynaklanan nedenlerden dolayı değerlendirmede bazı sorunların yaşandığına da değinmişlerdir.

THU dersinin yansıtma sürecinin en önemli boyutunu oluşturan THU dersine ilişkin öneriler incelendiğinde öğretmen adayları toplumda ihtiyaç duyulan kurumlarda çalışma yapılması, öğrencilerin uygulamalar konusunda daha fazla bilgilendirilmeleri, öğretim elemanlarının rehberlik yapmaları, temelinde insanı ilgilendiren konuların ele alınması, maddi ve manevi yönden desteklerin artırılması, daha kapsamlı projelerin geliştirilmesi ve derse ayrılan zamanın daha fazla olması, işbirliğini artırıcı hizmetlerin öncelikli olması, bireysel farklılıkların dikkate alınması ve uygulamaların amacına ulaştığının kontrolünün sağlanması yönünde önerilerde bulunmuşlardır. Bu sonuçlar Gökçe (2011) ile Elma vd.'nin (2010) yapmış oldukları araştırma sonucuyla benzerlik göstermektedir. Butcher vd.'nin (2003) yapmış oldukları kapsamlı araştırma sonucunda da paydaş kurumlardaki kişilerin de toplum hizmetine katılmaları gerektiği ve karşılıklı bir etkileşim olması gerektiği yönünde öneriler geliştirilmiştir.

THU dersinin planlama ve yansıtma süreçlerinde THU dersinin yalnızca eğitim fakültelerinde yer almasının sebebine ilişkin görüşlerin uygulama öncesi ve uygulama sonrasında benzer olduğu anlaşılmaktadır. Uygulama öncesi (26) ve uygulama sonrası (32) öğretmen adaylarının büyük bir bölümü öğretmen olacak bireylerin çocukları yetiştirdikleri ve toplumla iç içe oldukları için sadece eğitim fakültesinde bu dersin yer aldığını belirtmişlerdir. Öztürk ve Kaymakçı (2009) ise üniversitelerin en önemli işlevlerinden biri olan "topluma hizmet işlevi"nin eğitim fakültelerinin de çağdaş ve bilimsel eğitimin sürdürülebilirliğini sağlama yolunda üstlenmesi gereken önemli görevlerden biri olması nedeniyle bu dersin öğretmen yetiştirme programı içerisinde yer almasını sağladığını belirtmişlerdir.

Araştırmadan çıkarılan sonuçlardan, öğretmen adaylarının THU dersinin planlama ve uygulama aşamalarında yaptıkları etkinliklerin THU dersinin doğasına uygun olduğu ve bu süreçte yapılanlara ilişkin genel olarak kendilerini olumlu olarak değerlendirdikleri anlaşılmaktadır. Buna karşın öğretmen adayları öğrenilenlerin paylaşıldığı yansıtma boyutunda ve değerlendirme boyutunda ise birtakım aksaklıklar yaşandığını düşündükleri anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Topluma Hizmet Uygulamalarının bütün boyutlarıyla bir bütün olduğu düşünüldüğünde öğretmen adayları görüşleri çerçevesinde mevcut uygulamaların dersin amaçlarına yeterince hizmet etmediğini düşündürmektedir.

Elde edilen bulgular ve ilgili araştırmalar ışığında THU dersinin uygulama sürecine ilişkin aşağıda belirtilen önerilerde bulunulabilir:

1. THU dersi için hem hizmet veren hem de hizmet alan kurumlarda tüm ders sürecini koordine edecek sorumluların önceden belirlenmesi ve duyurulması uygun olacaktır.
2. İlgili koordinatörlükler tarafından ders öncesinde öğretmen adayları THU dersine ilişkin bilgilendirilmelidir. Bu süreçte dersinin amaçları, aşamaları, etkinlikleri tanıtılarak geçmiş yıllarda yapılan etkinlikler ve proje örnekleri sunulabilir.

3. Dersin planlama sürecinde ana paydaş olan öğretmen adayının ilgi ve beklentileri esas alınmalıdır.
4. THU dersinin öncelikle gönüllü ve ders konusunda bilgi ve deneyimi olan öğretim elemanları tarafından sürdürülmesi uygun olacaktır.
5. Uygulamanın yapılacağı paydaş kurumlarla dersin planlama, uygulama, yansıtma, değerlendirme aşamalarında sürekli işbirliği ve iletişim halinde olunmalıdır.
6. Ders sürecinde öğrencilerin deneyimlerini paylaşabilecekleri ortamların sağlanması dersin amacına ulaşmasına katkı sağlayacaktır. Paylaşım için teorik ders saatleri, günlükler veya bloglar kullanılabilir.
7. THU dersinin başlangıcında dersin değerlendirme kriterlerinin açık bir şekilde öğretmen adaylarıyla paylaşılması gerekmektedir.
8. Öğretmen adayları tarafından geliştirilen projeler duyurulmasına, sergilenmesine ve ilgililerle paylaşılmasına imkan tanınmalıdır.
9. Dersin yaygın etkisini oluşturabilmek ve amaçlarına hizmet edebilmesi için geliştirilen projelerin ve yapılan etkinliklerin ders dönemi bittikten sonra da devam edebilmesi için imkan tanınması olumlu katkılar sağlayabilir.

KAYNAKLAR

- Acer, D., Şen, M. ve Ergül, A. (2012). Okul öncesi öğretmen adaylarının “Topluma Hizmet Uygulamaları” dersi ile bu uygulamalara ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 45(2), 205-229.
- Akkocaoğlu, N., Albayrak, A. Ve Kaptan, F. (2010). Topluma hizmet uygulamaları dersini alan öğretmen adaylarının toplumsal duyarlılık düzeyleri üzerine nitel bir çalışma (HÜ ilköğretim bölümü örneği). *Uluslar arası Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Sorunları Sempozyumu II*, 1201-1213, 16–18 Mayıs 2010, Beytepe, Ankara.
- Ayvacı , H. Ş. ve Akyıldız, S. (2009). Topluma hizmet uygulamaları dersinin bireye ve topluma kazandırdıkları ve toplumun beklentileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 184, 102-119.
- Balciünienė, I. And Mazeikienė, N. (2008). Benefits of service-learning: Evaluations from students and communities. *Socialiniai Tyrimai*, 1(11), 53-66.
- Bender, G. and Jordaan, R. (2007). Student perceptions and attitudes about community service-learning in the teacher training curriculum. *South African Journal of Education*, 27, 631–654.
- Butcher, J., Howard, P., Labone, E., Bailey, M., Groundwater-Smith, S., McFadden, M., McMeniman, M., Malone, K. And Martinez, K. (2003). Teacher education, community service learning and student efficacy for community engagement. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 31(2), 109-124.

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (5.baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Calabrese, R. L. and Schumer, H. (1986). The effects of service activities on adolescent alienation. *Adolescence*, 21, 675-687.
- Chambers, D. J. And Lavery, S. (2012). Service-Learning: A valuable component of pre-service teacher education. *Australian Journal of Teacher Education*, 37(4), 128-137.
- Conway, J. M., Amel, E. L. and Gerwien, D. P. (2009). Teaching and learning in the social context: A metaanalysis of service learning's effects on academic, personal, social, and citizenship outcomes. *Teaching of Psychology*, 36(4), 233-245.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. Çev. M. Bütün ve S. B. Demir. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çetin, T. ve Sönmez, Ö. F. (2009). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersinin amaç ve içeriğine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(3), 851-875.
- Duckenfield, M. and Wright, J. (Ed.). (1995). *Pocket guide to service-learning*. Clemson, SC: Nations Dropout Prevention Center.
- Elma, C., Kesten, A., Kiroglu, K., Uzun, E. M., Dicle, A. N. ve Palavan, Ö. (2010). Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersine ilişkin algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(2), 231-252.
- Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi (2011). Topluma hizmet uygulamaları dersi yönergesi. Egitim.erciyes.edu.tr/formlar/thu.pdf. Erişim Tarihi: 02.10.2013.
- Esterberg, K. G. (2002). *Qualitative methods in social research*. Boston: McGraw- Hill.
- Eyler, J. And Giles, D. E. (1999). *Where's the Learning in Service-Learning?* San Francisco: Jossey-Bass.
- Fritz, J. M. (2002). A little bit of sugar: Integrated service-learning courses. *Sociological Practice: A Journal of Clinical and Applied Sociology*, 4(1), 67-77.
- Glesne, C. (2012). *Nitel araştırmaya giriş*. Çev., A. Ersoy ve P. Yalçınoğlu. Ankara: Anı Yayınları.
- Gökçe, N. (2011). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamalarına ilişkin değerlendirmeleri. *Uluslar arası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2), 176-194.
- Küçüköğlü, A. Ve Coşkun, Z. S. (2012). Yeni bir çoklu pedagojik yaklaşım: topluma hizmet uygulamaları. *Milli Eğitim Dergisi*, 194, 92- 107.

- Küçüköğlü, A. Ve Kaya, H. İ. (2009). Toplum hizmetine dayalı bir öğrenme uygulaması olarak THU. *Elazığ Valiliği-İl Milli Eğitim Müdürlüğü-Fırat Üniversitesi I. İyilik Sempozyumu*, 73-80, 20-21 Haziran 2009, Elazığ.
- Melchior, A. (1999). *Summary report: National evaluation of Learn and Serve America*. Waltham, MA: Center for Human Resources, Brandeis University.
- Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi. (2009). *Topluma hizmet uygulamaları yönergesi, topluma hizmet uygulamaları ulusal çalıştayı*. Web: http://www.mersin.edu.tr/uploads/files/facs/2/517976t_h_u_yonerge_calistay.pdf Erişim Tarihi:14 Aralık 2011.
- Moely, B. E., McFarland, M., Miron, D., Mercer, S. and Ilustre, V. (2002). Changes in college students' attitudes and intentions for civic involvement as a function of service-learning experiences. *Michigan Journal of Community Service Learning*, 9, 18-26.
- O'Bannon, F. (1999). Service-Learning Benefits Our Schools. *State Education Leader*, 17, 3.
- Özdemir, S. M. ve Tokcan, H. (2010). Topluma hizmet uygulamaları dersinin öğretmen adaylarının görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 41-61.
- Öztürk, T. ve Kaymakçı, S. (2009). Topluma hizmet uygulamalarında proje hazırlama. B. Aksoy, T. Çetin ve F. Sönmez (Ed.), *Topluma hizmet uygulamaları içinde* (s.103-145). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi. (2009). Eğitim fakültelerinde topluma hizmet uygulamaları yönergesi. Web: <http://egitim.pau.edu.tr/belgeler/PAU%20Topluma%20Hizmet%20Yonergesi.pdf> Erişim Tarihi: 14 Aralık 2011.
- SALLT. (2006). *Service and learning leadership training roject*. Web: <http://www.sallt.org/outcomes/>. Erişim Tarihi: 18 Aralık 2012.
- Saracaloğlu, A. S., Küçüköğlü, A., Gündoğdu, K. Ve Yalın-Uçar, M. (2012). Eğitim fakültesi dekanlarının topluma hizmet uygulamaları dersine ilişkin görüşleri. 2. *Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi*, 207-210, 27-29 Eylül 2012, Bolu.
- Shumer, R. (1994). Community-based learning: Humanizing education. *Journal of Adolescence*, 17(4), 357-367.
- Simons, L. and Cleary, B. (2006). The influence of service learning on students' personal and social development. *College Teaching*, 54(4), 307-319.
- Stanton, T., Giles, D. And Cruz, N. (1999). *Service-Learning: A movement's pioners reflect on its origins, practice, and future*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.

Sullivan, R. (1991, February). The role of service-learning in restructuring teacher education. *Paper presented at the annual meeting of the Association of Teacher Educators*, New Orleans, LA.

Tanrıseven, I. Ve Yanpar-Yelken, T. (2011). Topluma hizmet uygulamaları dersinin öğretmen adaylarının görüşlerine göre değerlendirilmesi. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 6(1), 415-428.

Tuncel, G., Kop, Y. ve Katılmış, A. (2011). Sosyal bilgiler dersi öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersine yönelik görüşleri. *2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 435-447, 27-29 Nisan 2011, Antalya.

Uğurlu, Z. Ve Kırıl, E. (2012). Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersinin işleyiş süreci ve kazanımlarına ilişkin görüşleri. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 59-93.

Vogelgesang, L. J. And Astin, A. W. (2000). Comparing the effects of service-learning and community service. *Michigan Journal of Community Service Learning*, 7(1), 25-34.

Witmer, J. T. and Anderson, C. S. (1994). *How to establish a high school service-learning program*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

Wurdinger, S. D. And Carlson, J. A. (2010). *Teaching for experiential learning: five approaches that work*. Lanham, MD: Rowman and Littlefield.

Yıldırım, A. Ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (7. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, K. (2011). Eğitim fakültelerinin sosyal sorumluluğu ve topluma hizmet uygulamaları dersi: Nitel bir araştırma. *Kuramsal Eğitimbilim*, 4(2), 86-108.

YÖK. (2011). *Öğretmen Yetiştirme Türk Milli Komitesince önerilen 17.02.2001 tarihli YÖK toplantısında uygun görülen ve Tümn Eğitim Fakültelerine Gönderilen THU Yönergesi – 1217 sayılı, THU Yönergesi Konulu YÖK Gönderisi, resmi evrak*.

EXTENDED SUMMARY

Community Service Learning (service-learning) -today's meaning- was used firstly by Robert Sigmon and William Ramsey in 1967. Teaching – learning approach which is known originally “Community Service-Learning” today and translated into our language “Learning by serving” is in the curriculum of faculty of education as “Community Service Learning (CSL)”.

It is said to be important that getting views of the teachers as an important stakeholder about the process of practising CSL provides significant clues about the process. Because the projects developed in the scope of CSL are implemented by pre-service teachers. So it is thought that views of pre-service teachers about the process of pre-practice and in-practice contribute importantly to CSL's practices and post-practices.

Case study was used in this study investigating pre-services teachers' views about the lesson called CSL. Holistic one case design being one of the case study was adopted. The reason holistic one case design was adopted was to use a single analysis unit.

The sample of the study consisted of 60 preservice teachers taking CSL course in a public university. Determining the sample of study was used criterion sampling because the criteria was to take the course CSL.

Semi-structured form was used in the study. Firstly, preservice teachers taking CSL course made an interview without excepting the sample group. The information got from preservice teachers and the relating literature helped a sample interview form to be prepared. The interview form was analyzed and edited by three experts, two of them from the department of curriculum and one of them from Turkish Language Teaching, for internal validity of the interview form. A group of preservice teachers practiced a pilot study of the interview form for checking that questions are clear, and then the result of the pilot study made final version of interview form. The data was gathered via tape recorder with permission of preservice teachers. Each record lasted almost 25 minutes.

Qualitative data obtained from interview records was analyzed separately for every one of the students in electronic environment, and descriptive analysis was implemented to them. The data was designed according to predetermined themes and interpreted. The data was presented according to the questions asked during the interview.

According to the findings; most of the Preservice teachers stated the view "Community Service is to solve the problems of Community by producing project and to be beneficial" before (55) and after (50). It was commented that Preservice teachers knew generally the concept of CSL. The half of Preservice Teachers (30) stated "the purpose of community service practices are to develop awareness to social problems and reconstruct the society". This result informs that Preservice teachers understood the objectives and contents of CSL rightly.

27 Preservice teachers didn't encounter any problems in the institutions where they practiced Community Service. The other Preservice teachers encountered some problems because of lack of knowledge, technical problems, time and practices.

Most of the Preservice teachers (40) stated that they had information about community service practices before the course. Their information sources were stated as their friends who study in the 4rd grade. According

to this result it can be said that there was a real awareness of community service practices among Preservice teachers. It was understood that Preservice teachers would plan to do the activities enhancing awareness and perform it. Moreover all of Preservice teachers stated to know the methods which they would use during the practices. According to this result, it can be understood that CSL course was conducted as planned and holistic.

Preservice teachers stated CSL contributed to them as social awareness, cooperation, collaboration, effective communication skills, tolerance and solidarity and socializing. It can be understood from this result that CSL contributed to Preservice teachers positively.

Preservice teachers stated that the most appropriate place before practice was “schools (YİBO) (15)” and so the most appropriate place after practice was “Turkish Social Service and Children Protection Institution (25)” in terms of course objectives. The reason of this change concludes from knowing better the institutions where the Preservice teachers practice Community Service. If Preservice teachers were asked to select where they would want to practice Community Service, they (24 preservice teachers at pre-practice and 35 preservice teachers at the post-practice) could answer they would select “Turkish Social Service and Children Protection Institution”. Therefore it shows Turkish Social Service and Children Protection Institution is appropriate for course objectives.

Preservice teachers stated that the activities done before practice in terms of Community Service Learning could be evaluated according to both achieving project’s aims and results. When it is analyzed suggestions about CSL, Preservice teachers suggest that; -Students should be informed about the practices, -Lecturers should guide them, -Subjects based on human being should be handled, -Material and spiritual support should be increased, -Projects should be developed more extensive, -Time spent for course should be increased, -Services increasing cooperation should be prior, -Individual differences should be taken into consideration, -It should be controlled whether the practices achieve their goal or not.

The results of the study show that preservice teachers’ activities done at planning and practising stages are appropriate in terms of CSL and they evaluated positively themselves about the practices done in this process. But preservice teachers thought that they had some problems in the stages being shared what they know called reflection and assessment. Therefore when it is thought community service learning with a holistic approach including all its dimensions, the existing practices of community service learning serve exactly no purposes of the course.

According to these findings, those below can be suggested for the process of practicing Community Service;

- It should be appropriate to determine and announce previously the ones having responsibility for coordinating the process of the course at the institutions both service and get service.

- Preservice teachers should be informed about CSL course by relating institutions before the course begins. Aim of the course, stages and activities could be introduced and so, past activities and projects could be presented.
- As a main stakeholders, preservice teachers' interests and expectations should be taken into consideration in the process of planning the course.
- It is appropriate to be instructed the CSL course by instructors who are volunteer and have knowledge and experience about it.
- It should be in coordination and communication with the institutions, in which it is practised, at the stages of planning, practising, reflection and assessment.
- The environment in which students share their experiences contributes to achieve the course's aim. Theoretical course time, journals or blogs could be used for sharing.
- CSL course assessment criteria should be shared explicitly with preservice teachers at the beginning of the course.
- The projects developed by preservice teachers should be allowed to announce, present and share with the relevant people.
- It is thought to contributes positively that the projects and activities creating widespread impact of course and serving the purposes should be allowed to continue after the course time is finished.